

AUTENTIŠKO PLATELIŲ krašto folkloro kompaktinė plokštelė

LORETA SUNGAILIENĖ

Autentiško Platelių krašto folkloro kompaktinė plokštelė – dalelė suskaitmeninto plateliškės mokytojos Stanislavos Stripinienės (g. 1933 m.) garso įrašų archyvo. 102 magnetofono juostas tautosakos rinkėja 2010 m. pradžioje mielai paskolino Žemaitijos nacionalinio parko Kultūros paveldo skyriaus vedėjai Aldonai Kuprelytei.

Mokytoja Stanislava Stripinienė. Nuotrauka iš S. Stripinienės archyvo

Reikėjo šią vertingą archyvinę medžiagą suskaitmeninti ir išsaugoti – ne tik archyvuose (Žemaitijos nacionalinio parko ir Lietuvos liaudies kultūros centro), tačiau ir garso publikacijoje. Lietuvos liaudies kultūros centro garso įrašų studijoje skubiai imtasi darbo: vos per du mėnesius suskaitmeninta apie 100 valandų garso įrašų, išklaudyta 58 žmonių pateikto dainuojamojo, pasakojamojo ir kitų žanrų folkloro (maždaug apie 3 500 vienetų).

Seniausi įrašai siekia 1973 ir 1975 m., tačiau daugiausiai garso įrašų S. Stripinienė yra sukaupusi 1987–1991 metais. Kiekvieną juostą užrašinėtoja yra sunumeravusi, ant viršelio užrašiusi ar į vidų įdėjusi informaciją apie įrašų turinį, pateikėjus. Ekspedicijų geografija nėra plati – tai Platelių apylinkės ir svarbiausios kaimyninės gyvenvietės: Medsėdžiai, Beržoras, Gilaičiai, Stir-

Kairėje – piliarožė. Aldonos Kuprelytės nuotrauka

baičiai, Dovainiai, Babrungėnai, Pamedinčiai, Plokščiai.

Atrenkant kūrinis kompaktinei plokštelei, siekta, kad būtų atspindėta kuo daugiau tautosakos rūšių ir žanrų. Pirmiausia atrinktos tradiciškesnės, senoviškesnės įvairių žanrų dainos, pasižyminčios charakteringais žemaičių muzikinio dialekto bruožais, tarmiška artikuliacija ir senoviniu atlikimo stiliumi. Plokštelėje skamba 48 dainos, kurias atlieka 7 dainininkės. Pagrindinės pateikėjos S. Stripinienės gražiai knygoje „Aš išdainavau visas daineles“ apibūdintos „trys plateliškės“ – Stanislava Šoblinskaitė, Stanislava Laivienė, Magdelena Kaniavienė. Kompaktinėje plokštelėje vos keletas tradicinių žemaičių dainų, atliekamų dviem balsais, nes S. Stripinienė daugiausiai įrašinėjo pavienius pateikėjus. Kolektyvinio dainavimo atvejų iš viso neužfiksuota, išskyrus šermenių metu giedamų Žemaičių kalnų garso įrašus.

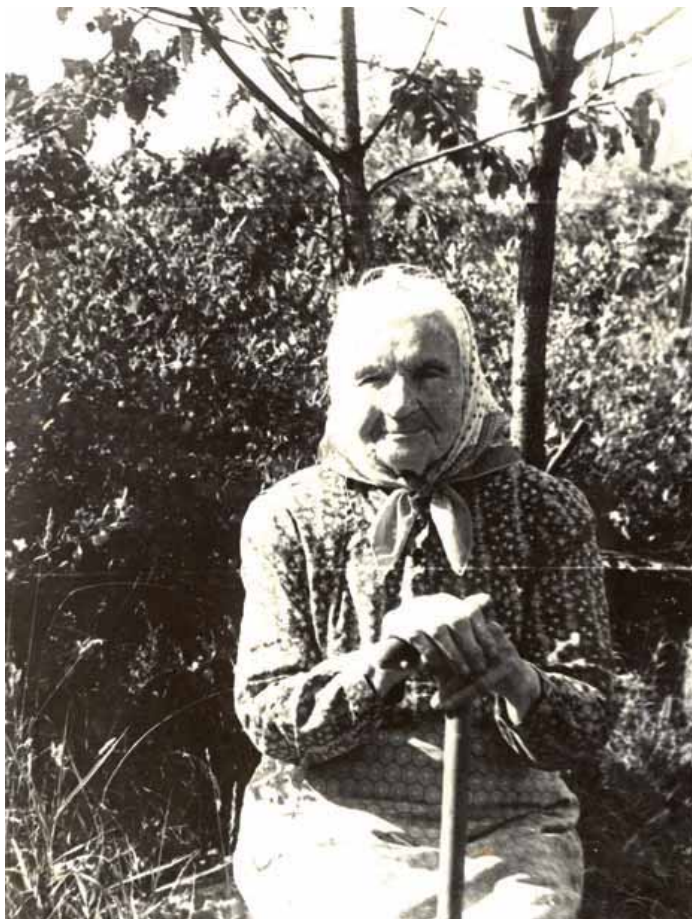
Dėl ribotos kompaktinės plokštelės apimties nebuvo galimybės joje pateikti Platelių kraštą gubiančių legendų, žinomų padavimų, sakmių, tarmiškai pasakojamų nutikimų, išplėtotų pasakų ir kitų pasakojamojo folkloro pavyzdžių (jiems publikuoti reikalingi atskiri garso įrašų leidiniai). Ką bekalbėti apie liaudies žinią, tradicinę mediciną, tikėjimus ir spėjimus, kurių taip pat aptinkama S. Stripinienės

Dešinėje – Platelių krašto šviesuolė, senųjų žemaičių tradicijų puoselėtoja, tautosakos pateikėja Marijona Zubavičienė. Balio Buračo nuotrauka

(Nukelta į 6 p.)

Platelių ežeras. Nuotrauka iš Žemaitijos nacionalinio parko archyvo

Pateikėja Stanislava Šoblinskaitė 1988 m. (gyveno Platelių miestelyje). Nuotrauka iš Žemaitijos nacionalinio parko archyvo

Muzikantas Vladislavas Budreckis. Nuotrauka iš Žemaitijos nacionalinio parko direkcijos archyvo

(Atkelta iš 5 p.)

įrašytose magnetofono juostose. Pasinaudota tik smulkiosios tautosakos pavyzdžiais – mįslėmis, mėgdžiojimais ir kitais trumpais kūrinėliais. Įdomiausias šių žanrų kūrinėlius pateikė jau minėtos garsiosios Platelių krašto dainininkės.

Tikimės, kad pirmoji leidinio plokštelė bus naudinga visiems, kurie domisi žemaičių folkloru, ypač patiems Platelių krašto žmonėms – ir tiems, kurie maloniai klausysis jau Anapilin išėjusių savo gimnaičių dainavimo, ir tiems, kurie šiandien rūpinasi šio krašto tautosakos sklaida ir puoselėjimu bei nori dar labiau ją pažinti, suprasti.

Brangiausia ši plokštelė tikriausiai bus mokytojai Stanislavai Stripinienei, be kurios triūso, ūpo ir meilės savo krašto žmonėms, daugelis paslapčių apie Platelių apylinkių gyventojus ir jų kūrybingumą būtų nuėję užmarštin. Esame nuoširdžiai dėkingi šiai Žemaitijos šviesuolei už jos atliktą didžiulį darbą, įrašus, kurie panaudoti šioje kompaktinėje plokštelėje.

PĖRMUO KOMPAKTĖNIE PLUOKŠTELIE „AUTENTIŠKAS PLATELIŲ KRAŠTO FOLKLORAS“ DAINIOU:

GADEIKĪTĖ JULEJĖ (kil. iš Babrungienų k.) – 8;
GADEIKĪTĖ JULEJĖ ėr KLEVINSKIENĖ LIUDA (kil. iš Babrungienų k.) – 9, 56;
KANEVIENĖ MAGDELENA (kil. iš Mėdsiedu k.) – 14–19, 30, 34, 49–50;
KANEVIENĖ MAGDELENA ėr JOTKIENĖ BIRUTĖ (kil. iš Mėdsiedu k.) – 20–21;
LAIVIENĖ STANISLAVA (kil. iš Kentū k.) – 10–13, 25, 29, 32, 43, 53–55, 67–69;
ŠOBLINSKĀTĖ STANISLAVA (platelėškė) – 1–7, 24, 27–28, 31, 51–52, 63, 70;
URBUONIENĖ STASĖ (kil. iš Beržoro) – 22–23, 65–66;
VALANČIAUSKIENĖ SATURNINA (kil. iš Dovainių k.) – 26.

PĖRMUO KOMPAKTĖNIE PLUOKŠTELIE PASAKUO, MĖSLES MEN ĖR PAMIEGDIUOJĖMUS PATEIK:

KANEVIENĖ MAGDELENA – 59–62, 64;
LAIVIENĖ STANISLAVA – 33, 43–48, 57–58;
ŠOBLINSKĀTĖ STANISLAVA – 35–42.

Pateikėja Stanislava Laivienė (kil. iš Kentų k.). Nuotrauka iš Konstancijos Laivienės archyvo

„Senovėje garsios buvo Platelių apylinkės. Bet dabar iš to garso tik apylinkių vardai, padavimai ir senuose dokumentuose žinios teliko. Nebeaidi jau Platelių, Mikytų pilyse trimito garsai, nebeliepsnoja pilių bokštuose ugnis, kviesdama narsuosius žemaičius karius į karą, nebeskamba žemaičių didikų medžioklės ragai ir skalikų balsai po miškus. Iš minėtų pilių tik vienos Platelių pilies pamatų griuvėsiai tėra likę, bet ir tie jau baidgia sunykti. Nyksta ir daina, senovinė tautosaka, senovės tipo pastatai, etnografinė medžiaga ir senoviniai žemaičių tautiniai papročiai. Nyksta miškai ir juose buvę žvėrys bei paukščiai. Nyksta balos ir pelkės. [...] Nebe tas jau ir žemaitis, kuris kitados taip narsiai gynė savo tėvynę ir priešinosi svetimųjų priespaudai. Mažiau begalvoja ir bekalba apie savo krašto praeitį, apie savo senolių didžius žygius, o susimąstęs, be dainos dirba savo kasdienį darbą. Tik tie patys ežerai ežerėliai tebebanguoja, tos pačios didesniosios upės tebeteka per Platelių apylinkes. [...]“

Juozas Mickevičius

Taip 1940 m. rašė istorikas, Žemaitijos kraštotyrininkas, muziejininkas Juozas Mickevičius. Jo nuogaštavimai turėjo pagrindą – didinga senovė, laukinė gamta, senoji žmogaus pasaulėžiūra nyksta, keičiasi... Tačiau tada kraštotyrininkas dar negalėjo žinoti, kad XX a. 7–8 dešimtmečiais kils didžiulė folkloro judėjimo banga, kuri sujudins visos Lietuvos tradicinės muzikos gerbėjus, paskatins išsaugoti krašto istorinę atmintį, žmonių išmintį, liaudies kūrybą, pažinti senovinius papročius ir kurti bei puoselėti gyvąją tradiciją.

Platelių krašto baldų puošybos pavyzdžiai. Nuotraukos iš Aldonos Kuprelytės archyvo